

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA

úsek inšpekčnej činnosti

Staré grunty 52, 841 04 Bratislava 4

Správa o ukončení štúdia v strednej odbornej škole – realizácia záverečných skúšok v systéme duálneho vzdelávania v školskom roku 2017/2018 v SR

Stav realizácie záverečnej skúšky (ZS) v systéme duálneho vzdelávania (SDV) sa kontroloval v 5 štátnych stredných odborných školách (SOŠ) s vyučovacím jazykom slovenským. Sledovaných bolo 73 žiakov (z toho 32 zapojených v SDV) v 4 učebných odboroch (*autoopravár – mechanik; autoopravár – lakovník; nástrojár; inštalatér; stolár*).

Pripravenosť škôl na záverečné skúšky

Riaditelia škôl vymenovali do skúšobných komisií (SK) stálych a ďalších členov, ktorými boli aj zástupcovia zamestnávateľov, u ktorých sa žiaci pripravovali v SDV, a tiež delegovaní zástupcovia stavovských organizácií a profesijných organizácií (len v jednej škole¹ stavovská organizácia nedelegovala do SK svojho zástupcu). Okrem jedného zástupcu zamestnávateľa², ktorý nebol vyučený v príslušnom (odbor *stolár*) alebo príbuznom odbore, spĺňali všetci členovia SK legislatívou určené predpoklady a boli vymenovaní v stanovenom termíne.

Témy pre všetky časti skúšok boli vyhotovené v požadovanom počte s uvedenými učebnými pomôckami a schválené riaditeľmi škôl na návrh predsedov predmetových komisií. Vypracovali ich učители a majstri odbornej výchovy formou vzájomnej spolupráce (v 2 školách³ aj v spolupráci so zástupcami zamestnávateľov) na základe vzdelávacích štandardov pre praktickú prípravu uvedených v príslušnom štátnom vzdelávacom programe. Všetky subjekty ich predložili na vyjadrenie vecne príslušnej stavovskej alebo profesijnej organizácii a tieto následne v stanovenom termíne vyslovili súhlasné stanovisko, bez pripomienok k obsahu a tiež bez uvedených návrhov na zmeny či úpravy.

Organizácia a priebeh záverečnej skúšky

Školy dodržali termín konania ZS v riadnom skúšobnom období, rešpektovali stanovené poradie i čas trvania jednotlivých častí a vytvorili vhodné podmienky aj pre 12 žiakov so zdravotným znevýhodnením, ktorým predĺžili čas trvania skúšok (využili 3 žiaci na ústnej časti ZS).

Písomná časť

Táto časť ZS sa vykonávala v učebniach škôl za aktívneho dozoru členov SK. V 2 školách⁴ boli počas priebehu prítomní len 2 stáli členovia (predseda a triedny učiteľ alebo učiteľ odborných predmetov), v ďalšej SOŠ⁵ sa tejto časti ZS nezúčastnila predsedníčka, ktorej funkciu vykonával podpredseda.

Počas skúšky sa nevyskytli žiadne rušivé momenty, ani správanie žiakov nekorektným spôsobom. Jednotlivci pracovali samostatne, mnohí nevyužili určený čas v plnej miere

¹ Stredná odborná škola automobilová, Coburgova 39, Trnava

² Stredná odborná škola drevárska, Pilska 7, Topoľčany – zástupca zamestnávateľa mal 30-ročnú prax vo výrobe nábytku.

³ Stredná odborná škola technická, Volgogradská 1, Prešov; Stredná odborná škola polytechnická, Jelšavská 404, Dolný Kubín

⁴ Stredná odborná škola drevárska, Pilska 7, Topoľčany; Stredná odborná škola technická, Ul. 1. mája 500, Vrábľa

⁵ Stredná odborná škola automobilová, Coburgova 39, Trnava

a ukončili prácu pred uplynutím stanoveného limitu (vrátane žiakov so zdravotným znevýhodnením).

Žiaci pripravujúci sa v SDV dosiali porovnateľné *výsledky* ako žiaci ostatných skupín.

Tabuľka 1 – Prospech žiakov na písomnej časti ZS (podľa miesta výkonu odborného výcviku)

	Miesto výkonu odborného výcviku žiakov počas štúdia	Počet žiakov	Prospech žiakov na písomnej časti ZS
1.	pracovisko praktického vyučovania (SDV)	32	2,9
2.	pracovisko zamestnávateľa, ktorý v SDV zároveň zabezpečoval praktickú prípravu pre skupinu žiakov kontrolovaného odboru	5	3,2
3.	pracovisko iného zamestnávateľa	21	2,7
4.	prevažne dielňa (2. a 3. ročník)	15	2,6

Praktická časť

Miestom výkonu ZS žiakov, ktorí sa pripravovali v SDV boli prevažne pracoviská praktického vyučovania (ak keď niektorí žiaci ZS absolvovali v dielňach škôl).

Žiaci nezapojení do duálneho vzdelávania vykonali praktickú časť ZS najmä v dielňach, alebo na pracoviskách zamestnávateľov.

Tabuľka 2 – Miesto výkonu odborného výcviku žiakov a miesto výkonu praktickej časti ZS

1.	počet žiakov v duálnom vzdelávaní (odborný výcvik sa uskutočňoval na pracovisku praktického vyučovania)	32
	· počet žiakov vykonávajúcich ZS na pracovisku praktického vyučovania	31
2.	počet žiakov vykonávajúcich odborný výcvik na základe zmluvy na pracovisku zamestnávateľa , ktorý v SDV zároveň zabezpečoval praktickú prípravu pre skupinu žiakov kontrolovaného odboru	5
	· počet žiakov vykonávajúcich ZS na tomto pracovisku	0
3.	počet žiakov vykonávajúcich odborný výcvik na základe zmluvy na pracovisku iného zamestnávateľa	21
	· počet žiakov vykonávajúcich ZS na tomto pracovisku	11
4.	počet žiakov vykonávajúcich odborný výcvik v 2. a 3. ročníku prevažne v dielni	15
	· počet žiakov vykonávajúcich ZS v dielni	31

Praktická časť ZS sa v niektorých školách realizovala na viacerých miestach, preto členovia komisií vykonávali priebežné kontroly jednotlivých pracovísk alebo dielní (napr. v SOŠ⁶ členovia priebežne rotovali medzi pracoviskami, okrem zástupcov zamestnávateľov, z ktorých jeden bol prítomný na pracovisku praktického vyučovania zamestnávateľa a jeden v dielňach školy; v iných školách⁷ vykonávali žiaci ZS pod dohľadom majstrov odbornej výchovy (MOV) a inštruktorov, členovia SK ich priebežne kontrolovali).

Pre žiakov boli na všetkých miestach výkonu ZS (pracovisko praktického vyučovania, pracovisko zamestnávateľa alebo dielňa) vytvorené vhodné materiálno-technické i bezpečnostné podmienky na reálne overenie získaných vedomostí a zručností. K dispozícii bol dostatok strojov, náradia i materiálu, žiaci použili predpísaný odev, obuv a ochranné pracovné prostriedky.

Predsedníčka SK jednej SOŠ⁸ nedôsledne skontrolovala miesta výkonu ZS, čo malo vplyv na objektivitu konania skúšky a hodnotenia žiakov. Na 2 kontrolovaných pracoviskách zamestnávateľov (autoservisy) neboli podmienky na plnenie 2 úloh vhodne zabezpečené v súlade s témami, ktoré schválil riaditeľ školy a príslušná stavovská organizácia a to aj napriek tomu, že zamestnávatelia boli so zadaním vopred oboznámení. Zamestnávatelia tieto nedostatky zdôvodnili tým, že ZS sa konala za plnej prevádzky (v 1 autoservise aj počas sťahovania do iných priestorov) a žiaci by podľa nich mali vykonávať práce na základe aktuálnej zákazky (1 zamestnávateľ svojvoľne zaradil inú úlohu ako bola v zadaní). Po zmene

⁶ SOŠ drevárska, Pilska 7, Topoľčany

⁷ Stredná odborná škola automobilová, Coburgova 39, Trnava; Stredná odborná škola polytechnická, Jelšavská 404, Dolný Kubín

⁸ Stredná odborná škola automobilová, Coburgova 39, Trnava

tém si MOV a inštruktori zvolili vlastné kritériá a bodové hodnotenie, pričom celkový počet bodov za splnenie úlohy bol rovnaký ako za úlohu, ktorú mal žiak vykonať podľa zadania. Členovia SK u týchto zamestnávateľov nekládli žiakom žiadne pomocné otázky ani neusmerňovali ich činnosť. Aj na pracovisku praktického vyučovania, kde konali ZS žiaci tejto školy zapojení v SDV, bolo čiastočne zmenené zadanie úlohy (zamestnávateľ vybral konštrukčne zložitejší model motora, než bol pôvodne stanovený), čo spôsobilo predĺženie času stanoveného na plnenie zadania.

V ostatných komisiách prítomní členovia pozorne sledovali činnosť žiakov, v prípade potreby usmerňovali ich činnosť alebo pomáhali kontrolnými otázkami, pri hodnotení výsledkov praktickej časti postupovali objektívne, v súlade s právnymi predpismi a vopred vypracovanými kritériami. Dôraz kládli nielen na výsledok práce, ale zohľadňovali aj výber nástrojov a materiálu, organizáciu práce, dodržiavanie zásad bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci.

Úroveň preukázaných vedomostí a zručností žiakov bola rôzna, zodpovedajúca profilu absolventa, v odbore *nástrojár* v kontrolovanej SOŠ⁹ (z 8 žiakov boli 5 zapojení v SDV) však priemerná až slabá. Žiaci síce poznali technologické postupy práce, napriek tomu výsledný výrobok nemal požadovaný vzhľad a veľkosť, u polovice žiakov (3 pripravovaní v SDV a 1 u iného zamestnávateľa) bol nefunkčný. V inej škole¹⁰ v odbore *autoopravár* mali niektorí jednotlivci ťažkosti s primárnou diagnostikou poruchy alebo s dodržiavaním technologických postupov. V odbore *inštalatér*¹¹ sa sporadicky vyskytli prípady nesprávneho použitia nástrojov, alebo drobné nedostatky v dodržiavaní zásad bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci.

Žiaci vykonávajúci praktickú prípravu na pracovisku praktického vyučovania alebo na pracovisku zamestnávateľov dosiahli v praktickej časti ZS porovnateľné **výsledky**. Menej dobrý prospech v praktickej časti ZS dosiahli žiaci, ktorí vykonávali odborný výcvik prevažne v dielni.

Tabuľka 4 – Prospech žiakov na praktickej časti ZS (podľa miesta výkonu odborného výcviku)

	Miesto výkonu odborného výcviku žiakov počas štúdia	Počet žiakov	Prospech žiakov na praktickej časti ZS
1.	pracovisko praktického vyučovania (SDV)	32	2,2
2.	pracovisko zamestnávateľa, ktorý v SDV zároveň zabezpečoval praktickú prípravu pre skupinu žiakov kontrolovaného odboru	5	2,0
3.	pracovisko iného zamestnávateľa	21	2,2
4.	prevažne dielňa (2. a 3. ročník)	15	2,8

Ústna časť

Táto časť ZS sa uskutočnila v triedach, dielnach alebo odborných učebniach škôl za prítomnosti všetkých členov SK (okrem 1 zástupcu zamestnávateľa¹², ktorý odišiel počas odpovede prvého skúšaného žiaka a vrátil sa až na záverečnú poradu, čo odôvodnil neodkladnou pracovnou záležitosťou; jeho neprítomnosť nemala vplyv na činnosť SK, v ktorej bol prítomný ďalší zástupca zamestnávateľa).

Skúšajúci učitelia vytvárali pozitívnu atmosféru, citlivo riadili rozhovory so žiakmi, kládli pomocné a doplňujúce otázky, ktorými podnecovali žiakov k prezentácii nadobudnutých vedomostí, snažili sa ich viesť k prepojeniu teoretických poznatkov s praktickými.

Hodnotenie žiakov bolo objektívne, skúšajúci dodržiavali stanovené kritériá hodnotenia, výslednú známku schválili všetci členovia SK väčšinou na návrh učiteľa odborných predmetov.

⁹ Stredná odborná škola technická, Ul. 1. mája 500, Vrábľa

¹⁰ Stredná odborná škola automobilová, Coburgova 39, Trnava

¹¹ Stredná odborná škola technická, Volgogradská 1, Prešov

¹² Stredná odborná škola drevárska, Pílska 7, Topoľčany

Pri príprave a odpovediach žiaci prevažne využívali schválené pomôcky (modely, programy, tabuľky, konštrukčné výkresy a pod.), v odbore *autoopravár*¹³ ich však napriek dostatku (k dispozícii bol aj počítač s databázou pomocných obrázkov) využili len ojedinele.

Žiaci preukázali prevažne nižšiu mieru komunikačných zručností, nedostatky sa vyskytli aj v používaní odbornej terminológie. Ich verbálny prejav bol zväčša málo samostatný, odpovedali stroho (v kontrolovanej škole¹⁴ žiaci, s výnimkou jedného pripravovaného v SDV, odpovedali iba formou áno/nie na zatvorené otázky komisie), len výnimočne sa dokázali vyjadrovať súvislo v logických nadväznostiach, často potrebovali pomoc skúšajúcich vo forme doplňujúcich otázok. Nízka úroveň vedomostí a zručností vo vzťahu k profilu absolventa sa preukázala v 2 kontrolovaných školách. Prvou bola SOŠ¹⁵ s učebným odborom *inštalatér*, druhou škola¹⁶ s vyučovaným odborom *nástrojár*.

Žiaci pripravujúci sa v SDV dosiahli v tejto časti ZS lepšie **výsledky** ako žiaci ostatných skupín. Menej úspešní žiaci boli v skupine vykonávajúcich odborný výcvik v dielňach škôl.

Tabuľka 5 – Prospech žiakov na ústnej časti ZS (podľa miesta výkonu odborného výcviku)

	Miesto výkonu odborného výcviku žiakov počas štúdia	Počet žiakov	Prospech žiakov na ústnej časti ZS
1.	pracovisko praktického vyučovania (SDV)	32	2,5
2.	pracovisko zamestnávateľa, ktorý v SDV zároveň zabezpečoval praktickú prípravu pre skupinu žiakov kontrolovaného odboru	5	3,0
3.	pracovisko iného zamestnávateľa	21	2,6
4.	prevažne dielňa (2. a 3. ročník)	15	3,3

Porovnaním **celkových** dosiahnutých výsledkov žiakov na ZS sa zistilo, že žiaci zapojení do SDV, ktorí vykonávali odborný výcvik na pracovisku praktického vyučovania preukázali porovnateľné vedomosti a zručnosti ako žiaci, ktorí vykonávali odborný výcvik na pracovisku zamestnávateľa. Horšie výsledky dosiahli jednotlivci, ktorých miestom výkonu odborného výcviku počas štúdia bola prevažne dielňa školy.

Tabuľka 6 – Celkový prospech žiakov na ZS (podľa miesta výkonu odborného výcviku)

	Miesto výkonu odborného výcviku žiakov počas štúdia	Počet žiakov	Celkový prospech žiakov na ZS
1.	pracovisko praktického vyučovania (SDV)	32	2,5
2.	pracovisko zamestnávateľa, ktorý v SDV zároveň zabezpečoval praktickú prípravu pre skupinu žiakov kontrolovaného odboru	5	2,7
3.	pracovisko iného zamestnávateľa	21	2,3
4.	prevažne dielňa (2. a 3. ročník)	15	3,0

Zástupcovia zamestnávateľov ako členovia SK v dotazníkoch zadaných školskou inšpekciou posúdili úroveň preukázaných vedomostí a zručností absolventov. Podľa ich vyjadrení žiakom najviac chýbali adekvátne komunikačné zručnosti, spôsobilosti v používaní odbornej terminológie, schopnosť aplikovať teoretické vedomosti v praxi a manuálna zručnosť. Uviedli tiež, že u žiakov absentovala spôsobilosť konať samostatne a takisto zodpovednosť za kvalitu výsledkov svojej činnosti. Za prínos vzdelávania žiakov v SDV považovali získanie požadovaných pracovných zručností a praktických skúseností v reálnom prostredí, možnosť pracovať s novými technológiami a spoznávať výrobný proces priamo u zamestnávateľa i záujem jednotlivcov o zdokonaľovanie sa v pracovnej činnosti. Podľa ich názoru slabou stránkou bola náročná práca v začiatkoch odborného výcviku (usmerňovanie a vedenie žiakov k zodpovednosti, nedostatočná pripravenosť žiakov na prácu s výpočtovou technikou). Navrhovali zlepšiť teoretickú prípravu na zariadeniach ovládaných počítačom, čítanie a pochopenie technických výkresov určených priamo do výroby a aj kvalitu propagácie duálneho vzdelávania.

¹³ Stredná odborná škola automobilová, Coburgova 39, Trnava

¹⁴ Stredná odborná škola technická, Ul. 1. mája 500, Vrábľa

¹⁵ Stredná odborná škola technická, Volgogradská 1, Prešov

¹⁶ Stredná odborná škola technická, Ul. 1. mája 500, Vrábľa

Stavovské alebo profesijné organizácie (okrem Slovenskej obchodnej a priemyselnej komory v Trnavskom kraji) delegovali do SK svojich zástupcov (niekde boli zároveň aj zástupcami zamestnávateľa). Ich vyjadrenia v dotazníkoch týkajúce sa kompetencií žiakov boli totožné s vyjadreniami zástupcov zamestnávateľov. Všetci však pozitívne hodnotili zabezpečenie vhodných podmienok na realizovanie ZS, napriek tomu, že na 2 pracoviskách zamestnávateľov neboli adekvátne vytvorené. Niektorí z nich uviedli, že neabsolvovali odbornú prípravu k ZS.

Činnosť zástupcov zamestnávateľov a delegovaných zástupcov stavovských organizácií alebo profesijných organizácií bola školskými inšpektormi hodnotená pozitívne (okrem jedného zástupcu zamestnávateľa, ktorý bol len pozorovateľom, nekládol žiakom otázky a nezapájal sa aktívne do hodnotenia). Boli aktívni (najmä pri praktickej časti ZS), komunikovali so žiakmi, usmerňovali ich prácu, priebežne kontrolovali pracovné prístupy a iniciatívne pristupovali k hodnoteniu jednotlivcov. Ich prínosom bolo tiež zhodnotenie praktických zručností žiakov z hľadiska potrieb praxe.

Žiak školy¹⁷ (na záverečnej skúške prospel s vyznamenaním), ktorá realizovala záverečné skúšky v spolupráci so Slovenskou obchodnou a priemyselnou komorou, získal dodatkový doklad k výučnému listu – Osvedčenie SOPK.

Záver

Školy pripravili podmienky na vykonanie záverečných skúšok prevažne bez výraznejších nedostatkov. Riaditelia škôl menovali stálych a ďalších členov skúšobných komisií, z ktorých jeden nespĺňal legislatívou určené predpoklady, vyhotovili témy pre všetky časti skúšok a predložili ich na vyjadrenie príslušným profesijným organizáciám a stavovským organizáciám, ktoré k nim vyslovili súhlasné stanovisko bez pripomienok alebo návrhov na zmeny.

Všetky časti skúšok prebehli v pokojnej atmosfére, členovia skúšobných komisií hodnotili výkony žiakov na základe stanovených kritérií. Výsledky hodnotenia zodpovedali úrovni preukázaných vedomostí a zručností žiakov počas ZS, zodpovedali tiež ich výchovno-vzdelávacím výsledkom dosahovaným v priebehu štúdia. Na dvoch kontrolovaných pracoviskách zamestnávateľov však neboli podmienky na výkon praktickej časti záverečnej skúšky zabezpečené podľa schváleného zadania, čo malo vplyv aj na hodnotenie žiakov.

Úroveň preukázaných vedomostí a zručností žiakov vo vzťahu k profilu absolventa bola rôzna, v niektorých odboroch na nízkej úrovni. Žiakom najviac chýbali komunikačné spôsobilosti, teoretické vedomosti, manuálna zručnosť i schopnosť konať samostatne, čo potvrdili aj vyjadrenia zástupcov zamestnávateľov a tiež stavovských a profesijných organizácií v zadanom dotazníku. Činnosť zástupcov v záverečných skúškach bola školskými inšpektormi hodnotená pozitívne, ich prínosom bolo najmä zhodnotenie praktických zručností žiakov z hľadiska potrieb zamestnávateľov.

Porovnaním dosiahnutých výsledkov žiakov na záverečných skúškach sa zistilo, že žiaci, ktorí vykonávali odborný výcvik na pracovisku praktického vyučovania dosahujú porovnateľné výsledky ako žiaci, ktorých miesto výkonu bolo pracovisko zamestnávateľa. Menej dobré výsledky však dosiahli žiaci, ktorí praktickú prípravu vykonávali prevažne v dielni školy.

Odporúčania a podnety

Riaditeľom stredných odborných škôl

- dôsledne overiť pripravenosť materiálno-technických podmienok na miestach výkonu praktickej časti záverečnej skúšky

---

¹⁷ Stredná odborná škola polytechnická, Jelšavská 404, Dolný Kubín

Zamestnávateľom

- aktívne spolupracovať so školou pri príprave tém záverečnej skúšky
- vytvoriť adekvátne podmienky na vykonanie praktickej časti záverečnej skúšky v súlade s témami schválenými riaditeľmi škôl a príslušnou stavovskou organizáciou alebo profesijnou organizáciou
- zlepšovať informovanosť výchovných/kariérových poradcov základných škôl, rodičov a žiakov o systéme duálneho vzdelávania

Stavovským organizáciám a profesijným organizáciám

- zabezpečiť odbornú prípravu delegovaného zástupcu k záverečnej skúške

Odborom školstva okresných úradov v sídle kraja

- realizovať odbornú prípravu predsedov skúšobných komisií v súvislosti so špecifikami výkonu záverečných skúšok

Ministerstvu školstva, vedy, výskumu a športu SR

- vo vyhláske č. 318/2008 Z. z. o ukončovaní štúdia na stredných školách jednoznačne špecifikovať čas, o ktorý sa môže predĺžiť trvanie jednotlivých častí ZS u žiakov so zdravotným znevýhodnením